

YENİ TÜRK TİCARET KANUNU VE **ŞİRKETLER TOPLULUĞU**

01.07.2012 tarihinde yürürlüğe girecek olan Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun ["Yeni TTK"] birçok alanda getirdiği yeniliklerden bir tanesi de, "*Şirketler Topluluğu*" ile ilgili düzenlemelerdir. Şirketler topluluğu, 6762 sayılı TTK' da tanımlanmayan bir kavramdır. Ancak, uygulamada, şirketler topluluğu ve topluluk içerisindeki şirketlerin hâkim ortak ile ilişkileri, mali, idari, finansal, ticari ve hukuki açıdan son derece önem teşkil etmektedir. Bu sebeple, Yeni TTK'nın önemli bir boşluğu doldurduğu ifade edilebilir.

"*Şirket*", ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, pay sahiplerinin bir araya gelmesi ile oluşan ortaklık yapılanmasıdır. Şirket yapılanmasında, pay sahipleri belli bir ortak amaca ulaşmak için bir araya gelmektedirler. Dolayısıyla, tüm pay sahiplerinin ortak amaç çerçevesinde hareket etmesi, ortak amacın gerçekleşmesini engelleyen tutum ve davranışlardan kaçınmaları, şirket yapılanmasının temel felsefesi gereğidir.

Anonim Şirketler açısından ortak amaç, iktisadi maksatlar çerçevesinde, gelir sağlamaktır. Anonim Şirketlerde nihai amacın "*kâr*" elde edilmesi ve elde edilen kârın pay sahipleri ile paylaşılması olduğu belirtilebilir.

Şirket pay sahiplerinin ortak amacı gerçekleştirme konusunda şirkete ve birbirlerine karşı ortak amacı ihlal edici davranışlarda bulunmamaları gerekliliğinin kaynağının şirket ana sözleşmesinden kaynaklanan sadakat borcu olduğu ve şirket pay sahiplerinin haklarını kullanırken ve borçlarını ifa ederken şirkete ve birbirlerine karşı sadakat ile hareket ederek, bu borçlarını ihlal etmemeleri gerektiği kabul edilmektedir.¹

Bu noktada, uygulamada son derece önemli bir sorunsal ile karşılaşmaktadır. Şirketler topluluğu, içerisinde birden fazla şirketi barındıran, yapılanmanın tepesinde bir hâkim şirketin yer aldığı yapılanmadır. Şirketler topluluğu içerisinde yer alan her şirketin ayrı bir tüzel kişiliği mevcuttur. Her bir şirket, kendi ortaklık yapılanması içerisinde, kendi ortak amacını gerçekleştirmek üzere kurulmuştur ve faaliyetlerini de işbu ortak amaca yöneltmeleri gerekir. Ancak, şirketler topluluğunda, her bir şirketin kendi ortak amacı yanında, şirketler topluluğunun tepesinde yer alan hâkim şirketin de menfaati söz konusudur. İşte, bazı hallerde, özellikle, şirketler topluluğu içerisinde yer alan bir şirketteki azınlık, grup dışı hissedarların menfaati ile hâkim şirket menfaatinin çakışması mümkündür.

¹ - Dr.Fusun Nomer, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü, 1999, syf.150

- Yrd.Doç.Dr.Halit Aker, Hakim İşletme ile Bağımlı Şirket Arasındaki Hukuki İlişki ve Hakim İşletmenin Sadakat Borcu, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Aralık 2003, syf.180

Yeni TTK'nın Gerekçesinin, “195 ila 209 ncu Maddelerle İlgili Genel Açıklamalar” kısmında, bir şirketler topluluğu içinde yer alan bağlı şirketin, hâkim şirketin politikaları kendi menfaati uymasa, hâkim şirketin verdiği talimatları aynen yerine getirmek zorunda olsa ve bu politika ve talimatlar sonucunda kayba uğrasa bile, bağımsız bir şirket olduğunu, kendi iradesi çerçevesinde hareket ettiğini iddia etmenin yanlış bir varsayım olduğu belirtilmektedir.

Şirketler topluluğu içerisindeki bağlı şirketlerin tamamen bağımsız olduğundan bahsedilemez. Bu sebeple, hâkim şirket menfaatleri karşısında, bağlı şirketin, özellikle grup dışı pay sahiplerinin ve alacaklıların menfaatlerinin dengelenmesi, şirketler topluluğu ile ilgili düzenlemelerin temel amacıdır.²

Yeni TTK'nın Genel Gerekçe kısmında³, hâkim şirket ve bağlı şirketler arasındaki ilişkilerin şeffaflık, hesap verebilirlik ve menfaat dengesi temelinde kurallara bağlandığı ve yeni dava hakları ve yeni sorumluluk halleri öngörüldüğü belirtilmiş ve Yeni TTK'nın temel yapı taşlarından biri olan, *Kurumsal Yönetim* anlayışı ve dört temel ilkesi olan, “eşitlik”, “şeffaflık”, “hesap verebilirlik” ve “sorumluluk” şirketler topluluğu alanındaki düzenlemelere de yansımıştır.

Aşağıda Yeni TTK'nın Şirketler Topluluğu alanında getirdiği bir kısım düzenlemelere özetle yer verilecektir.

I) Yeni TTK 195. maddede “hâkim şirket” ve “bağlı şirket” kavramları ile ilgili düzenlemeler yer almıştır. Yeni TTK 195.madde uyarınca, bir ticaret şirketi, diğer bir ticaret şirketinin doğrudan veya dolaylı olarak, oy haklarının çoğunluğuna sahipse, şirket sözleşmesi uyarınca, şirket yönetiminde karar alabilecek çoğunluğu sağlamaya yeterli üyenin seçimini sağlayabilmek hakkını haizse, kendi oy hakları yanında bir sözleşmeye dayanarak tek başına veya diğer pay sahipleri veya ortaklarla birlikte oy haklarının çoğunluğunu oluşturuyorsa veya bir ticaret şirketi diğer bir ticaret şirketini bir sözleşme gereğince veya başka bir yolla hâkimiyeti altında tutuyorsa, birinci şirket hâkim, diğeri bağlı şirkettir.

Yeni TTK'nın şirketler topluluğu hükümlerinin uygulanabilmesi için, hâkim veya bağlı şirketten en az birinin şirket merkezinin Türkiye’de bulunması gerekmektedir.

Yeni TTK 195/2 uyarınca, pay çoğunluğunun her zaman şirkette hâkimiyeti sağlayamayabileceği düşüncesi ile pay çoğunluğuna sahip olmanın hâkimiyet açısından aksi ispat edilebilir bir karine olduğu belirtilmiştir. Maddenin gerekçesinde de, şirketteki payların çoğunluğuna sahip olursa bile, oyda imtiyaz, yönetim organında çoğunluğun sağlanması gibi haller ile pay çoğunluğunun her zaman şirkette hâkimiyeti sağlayamayabileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla, oy çoğunluğu, imtiyaz vb. haller söz konusu olmadığı takdirde şirketteki hâkimiyetin varlığına karinedir. Ayrıca, hâkimiyet için, sadece doğrudan hâkimiyet değil, dolaylı hâkimiyet de yeterlidir. Doğrudan hâkimiyet, bir şirketin diğer bir şirketteki doğrudan, üçüncü bir şirket aracılığı olmaksızın hâkimiyetini ifade etmekte iken, dolaylı hâkimiyet, bir

² Doç.Dr.Gül Okutan Nilsson, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Şirketler Topluluğu Hukuku, Önsöz kısmı syf.vii, syf.13, syf.18

³ Yeni TTK Genel Gerekçe kısmı no 115

şirketin diğer şirket üzerinde, bir veya birkaç bağlı şirket aracılığıyla hâkim olmasını ifade eder.

2) Yeni TTK madde 198’de edinilen veya elden çıkarılan paylar açısından bildirim, tescil ve ilan yükümlülüğü düzenlenmiştir. Bir teşebbüs, bir sermaye şirketinin sermayesinin, doğrudan veya dolaylı olarak, yüzde beşini, yirmisini, otuzüçünü, ellisini, altmışyedisini veya yüzde yüzünü temsil eden paylarını edindiği veya sermaye şirketindeki mevcut payları bu eşiklerin altına düştüğü takdirde, bu durum, işlemin tamamlanma gününden itibaren on gün içinde sermaye şirketine ve yetkili makamlara bildirilir. Maddenin gerekçesinde, yetkili makamlar olarak, Sermaye Piyasası Kurumu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Rekabet Kurumu ve Hazine gibi kurumlar ve hükümet kuruluşları gösterilmiştir. Kendisine bildirim yapılan kurum ve kuruluş, bildirim konu işlem ile ilgili olarak kendi mevzuatı çerçevesinde inceleme ve işlem yapacaktır.

Sermaye şirketinin paylarının yukarıda belirtilen oranlarda kazanılması veya elden çıkarılması halinde, bu durum, şirketin yıllık faaliyet ve denetleme raporlarında ayrı bir başlık altında açıklanacak ve sermaye şirketinin internet sitesinde de ilan edilecektir.

Yeni TTK madde 198’de yönetim kurulu üyeleri ve yöneticiler ile ilgili de bildirim yükümlülüğü getirilmiştir. Teşebbüsün veya sermaye şirketinin yönetim kurulu üyeleriyle yöneticileri de, kendilerinin, eşlerinin, velayetleri altındaki çocuklarının ve bunların sermayelerinin en az yüzde yirmisine sahip buldukları ticaret şirketlerinin, o sermaye şirketindeki payları ile ilgili olarak söz konusu eşikler aşıldığı takdirde, bildirimde bulunurlar.

Sermaye şirketine yapılan konu bildirimler yazılı şekilde yapılmalı ve Ticaret Siciline tescil ve ilan edilmelidir. Aksi takdirde, ilgili paylara ait oy hakları dâhil, ilgili kişinin hakları donar.

Ayrıca, Yeni TTK madde 198/3 uyarınca, hâkimiyet sözleşmesinin geçerli olabilmesi için işbu sözleşmenin yazılı yapılması ve Ticaret Siciline tescil ve ilanı şarttır.

3) Yeni TTK madde 199’da Bağlı Şirket yönetim kurulu tarafından, faaliyet yılının ilk üç ayı içerisinde, bağlı şirketin, hâkim şirket ve diğer bağlı şirketler ile ilişkileri hakkında bir rapor düzenlenmesi hükme bağlanmıştır. Söz konusu raporda, bağlı şirketin, geçmiş faaliyet yılında, hâkim şirketin yönlendirmesiyle, hâkim şirketle veya aynı şirketler topluluğu içinde bir başka bağlı şirketle, hâkim şirket veya diğer bağlı şirket yararına yaptığı hukuki işlemler, alınan veya kaçınılan önlemler açıklanacaktır.

Raporda, hukuki işlemler hakkındaki açıklamalarda, tarafların edimleri, önlemlerde ise önlem alınmasının sebebi ve yarar ve zararları belirtilecektir. Bir zarar söz konusu ise, bu zararın, fiilen ne şekilde denkleştirildiği veya ne gibi bir istem hakkı tanındığı da raporda yer almalıdır.

Yeni TTK madde 199/3 uyarınca, bağlı şirket yönetim kurulu, hâkim şirket ile veya aynı şirketler topluluğu içinde yer alan bir başka bağlı şirketle yapılan hukuki işlem veya alınan veya alınmasından imtina edilen önlemlere ilişkin olarak kendilerince bilinen hal ve şartlara göre, bir karşı edim sağlanıp sağlanmadığı veya alınan veya alınmasından kaçınılan önlem

sebebiyle şirketin zarara uğrayıp uğramadığını açıklayacaktır. Bir zarar söz konusu ise, bu zararın denkleştirilip denkleştirilmediği de belirtilmelidir. Belirtilen bu hususlar, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunda da yer alacaktır. Böylece, belirtilen hususlar şirket genel kurulunda pay sahiplerinin bilgisine sunulmuş olacaktır.

Yönetim Kurulu tarafından rapor, doğru ve dürüst hesap verme ilkelerine uygun şekilde hazırlanmalıdır. Şirketler topluluğu içerisinde, kurumsal yönetim açısından şeffaflığın sağlanması için de söz konusu rapor önem taşımaktadır.

Yeni TTK madde 199/4'de, maddenin gerekçesinde de belirtildiği üzere, hâkim şirketin, bağlı şirket hakkında bazı ilişkileri sorgulama ve bilgi alma hakkı düzenlemiştir. Madde uyarınca, hâkim şirket yönetim kurulu üyeleri, bağlı şirket yönetim kurulu başkanından, bağlı şirketlerin finansal ve malvarlığıyla ilgili durumları ile üç aylık hesap sonuçları, hâkim şirketin bağlı şirketlerle, bağlı şirketlerin birbirleriyle, hâkim ve bağlı şirketlerin pay sahipleri ve bunların yakınlarıyla ilişkileri, yaptıkları işlemler ve bunların sonuç ve etkileri hakkında, bir rapor hazırlanmasını ve raporun sonuç kısmının yıllık faaliyet raporuna ve denetleme raporuna eklenmesini isteyebilir.

Bağlı şirket, ancak, yoruma yer bırakmayacak nitelikte bir haklı sebebin varlığını ispat etmesi halinde, konu raporu hazırlamaktan ve istenilen bilgi ve belgeleri vermektan imtina edebilir, aksi takdirde, bağlı şirket söz konusu raporu hazırlamalı ve hâkim şirket yönetim kuruluna sunmalıdır. Maddenin gerekçesinde haklı sebebe örnek olarak, *"istenilen bilginin hükmün amacı dışında, mesela bir haberde, davada, diğer bir raporda, bir kitapta kullanılacak olması, rakibe, potansiyel rakibe veya yabancılara verilme tehlikesi taşıması,"* verilmiştir.

Madde uyarınca, bağlı şirket tarafından, hâkim şirket yönetim kuruluna sunulacak rapor, özenli, gerçeği aynen ve dürüstçe yansıtan, hesap verme ilkelerine uygun şekilde hazırlanmalıdır.

4) Yeni TTK madde 200'de ise, hâkim şirket pay sahipleri açısından bilgi alma hakkı tanınmıştır. Hâkim şirket pay sahipleri, hâkim şirketin Genel Kurulunda, bağlı şirketlerin finansal ve malvarlığıyla ilgili durumları ile hesap sonuçları, hâkim şirketin bağlı şirketlerle, bağlı şirketlerin birbirleriyle, hâkim ve bağlı şirketlerin pay sahipleri, yöneticileri ve bunların yakınlarıyla ilişkileri, yaptıkları işlemler ve bunların sonuçları hakkında, bilgi verilmesini isteyebilir.

Söz konusu bilgi alma hakkının kullanımı halinde, özenli, gerçeği aynen ve dürüstçe yansıtan hesap verme ilkelerine uygun ve doyurucu nitelikte bilgi verilmelidir.

5) Yukarıda da arz edildiği üzere, şirketler topluluğu içerisinde, her bir bağlı şirketin kendi menfaati söz konusu olduğu gibi, hâkim şirketin menfaati de söz konusudur ve bu menfaatlerin birbirleriyle çakışması mümkündür. Özellikle, hâkim şirketin, hâkimiyetin hukuka aykırı kullanması ve kendi yararına bağlı şirket zararına iş ve işlemler gerçekleştirmesi mümkün olabilir. İşte, Yeni TTK madde 202'de, hâkim şirketin, hâkimiyetini hukuka aykırı kullanması hali düzenlenmiştir.

Maddenin 1/a bendi ilk cümlesinde, kural belirtilmiştir. *“Hâkim şirket, hâkimiyetini bağlı şirketi kayba uğratan şekilde kullanamaz.”*

Maddenin devamında ilk cümlede belirtilen kuralın muhtemel görünüş biçimleri sayılmıştır. Madde uyarınca, hâkim şirket, bağlı şirketi kârını azaltmaya ya da aktarmaya; malvarlığını aynı veya kişisel nitelikte haklarla sınırlandırmaya; kefalet, garanti ve aval vermek gibi sorumluluklar yüklenmeye; ödemelerde bulunmaya; haklı bir sebep olmaksızın tesislerini yenilememek, yatırımlarını kısıtlamak, durdurmak gibi verimliliğini ya da faaliyetini olumsuz etkileyen kararlar veya önlemler almaya yahut gelişmesini sağlayacak önlemleri almaktan kaçınmaya yönelmez. Ancak, maddede, bağlı şirketi kayba uğratan bu tür işlemlerin, işlemin yapıldığı faaliyet yılı içerisinde fiilen denkleştirilmesi veya kaybın nasıl ve zaman denkleştirileceği belirtilmek suretiyle, en geç o faaliyet yılı sonuna kadar bağlı şirkete denk değerde bir istem hakkı tanınması halinde hukuka aykırılık söz konusu olmayacaktır. Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulanma Şekli Hakkında Kanun madde 18 uyarınca, bir bağlı şirketin Yeni TTK'nın yürürlüğe girdiği tarihte madde 202/1.fıkra kapsamında kaybı veya kayıpları varsa, bunlar Yeni TTK yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 2(iki) yıl içinde denkleştirilir veya ilgili şirkete kaybı veya kayıpları denkleştirecek istem hakkı tanınır.

Yeni TTK madde 202'in 1/b bendi ile bağlı şirket pay sahiplerine yeni bir dava hakkı tanınmıştır. Madde uyarınca, denkleştirme, faaliyet yılı içinde fiilen yerine getirilmez veya süresi içinde bağlı şirkete denk bir istem hakkı tanınmazsa, bağlı şirketin her pay sahibi, hâkim şirketten ve onun, kayba sebep olan, yönetim kurulu üyelerinden, şirketin zararını tazmin etmelerini talep ve dava edebilecektir. Yapılacak yargılama sonunda, hâkim, hakkaniyete uygun düşmesi kaydıyla, tarafların talebi üzerine veya re'sen tazminat yerine, davacı pay sahiplerinin paylarının hâkim şirket tarafından satın alınmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir başka bir çözüme de karar verebilir. Maddenin 2/c bendi ile, şirket alacaklılarına da dava hakkı tanınmış ve alacaklıların, bağlı şirket iflas etmemiş olsa bile, bağlı şirketin, zararının, hâkim şirket tarafından bağlı şirkete ödenmesini isteyebilecekleri düzenlenmiştir.

Yukarıda yer verildiği üzere, ilgili faaliyet yılı içerisinde denkleştirme yapılmadığı takdirde, bağlı şirket pay sahipleri ve alacaklılar, bağlı şirket zararının tazmin edilmesini, hâkim şirketten ve yönetim kurulu üyelerinden talep ve dava edebileceklerdir. Bu durumda, Yeni TTK madde 202/1/(d)'de Yönetim Kurulu üyeleri açısından bir sorumluluktan kurtulma hali düzenlenmiştir. Madde uyarınca, kayba sebebiyet veren işlemin, aynı veya benzer koşullar altında, şirket menfaatlerini dürüstlük kuralına uygun olarak gözetilen ve tedbirli bir yöneticinin özeniyle hareket eden, bağımsız bir şirketin yönetim kurulu üyeleri tarafından da yapılabileceği veya yapılmasından kaçınılabileceğinin ispatı halinde yönetim kurulu üyeleri aleyhine tazminata hükmedilemez.

Yeni TTK madde 202/2'de ise, bağlı şirkete ilişkin yapısal uygulamalar halinde, pay sahiplerinin haklarına yer verilmiştir. Madde, birleşme, bölünme, tür değiştirme, fesih, menkul kıymet çıkarılması ve önemli esas sözleşme değişikliği gibi işlemlerin, bağlı şirket bakımından açıkça anlaşılabilir haklı bir sebebi bulunmamasına rağmen, hâkimiyetin uygulanması suretiyle gerçekleştirilmesi halinde, bağlı şirket pay sahiplerine talep ve dava hakkı getirmektedir. Madde uyarınca, genel kurul kararına red oyu verip tutanağa geçiren

veya yönetim kurulunun bu ve benzeri konulardaki kararlarına yazılı olarak itiraz eden pay sahipleri; hâkim teşebbüsten, zararlarının tazminini veya paylarının varsa en az borsa değeriyle, böyle bir değer bulunmuyorsa veya borsa değeri hakkaniyete uygun düşmüyorsa, gerçek değerle veya genel kabul gören bir yönteme göre belirlenecek bir değerle satın alınmasını mahkemeden isteyebilirler. Payların değeri, Mahkeme kararına en yakın tarihteki veriler esas alınarak hesaplanır. Maddede düzenlenen dava için zamanaşımı süresi iki yıldır ve bu süre, ilgili işleme ilişkin genel kurul kararının verildiği veya yönetim kurulu kararının ilan edildiği tarihten itibaren hesaplanacaktır. Yeni TTK madde 202/3 uyarınca, dava açılması halinde, muhtemel zararların önlenmesi açısından, Mahkeme davacıların teminat yatırmasına da karar verilebilir.

Ayrıca, Yeni TTK madde 202/5 uyarınca, bağlı şirketin yöneticileri, 202.madde hükümleri dolayısıyla, pay sahiplerine ve alacaklılara karşı doğabilecek sorumluluklarının tüm hukuki sonuçlarının, bir sözleşme ile üstlenmesini hâkim teşebbüsten isteyebilirler.

6) Şirketler topluluğu ile ilgili olarak son olarak Yeni TTK'nun Tam Hâkimiyet ile ilgili maddelerine(Madde 203, 204, 205, 206) yer verilecektir. Tam hâkimiyet, bir ticaret şirketinin, bir sermaye şirketinin paylarının ve oy haklarının doğrudan veya dolaylı olarak yüzde yüzüne sahip olması halinde söz konusudur.

Tam hâkimiyet halinde, hâkim şirketin yönetim kurulu, şirketler topluluğunun belirlenmiş ve somut politikalarının gereği olmak şartıyla, kaybına sebep verebilecek sonuçlar doğurabilecek nitelik taşısalar bile, bağlı şirketin yönlendirilmesine ve yönetimine ilişkin talimat verebilir. Tam hâkimiyetin söz konusu olması ve talimatın maddede belirtilen nitelikte olması halinde, bağlı şirketin organları söz konusu talimata uymak zorundadır.

Yeni TTK'nın 203.maddesinde yer verilen tam hâkimiyet halinde, hâkim şirket tarafından bağlı şirkete verilen talimata uyma yükümlülüğünün istisnası 204.maddede düzenlenmiştir. Madde uyarınca, bağlı şirketin ödeme gücünü açıkça aşan, varlığını tehlikeye düşürebilecek olan veya önemli varlıklarını kaybetmesine yol açabilecek nitelik taşıyan talimat verilemez. Dolayısıyla, bu nitelikteki bir talimata, tam hâkimiyet söz konusu olsa bile, bağlı şirketin uyma yükümlülüğünden de söz edilemez. Yeni TTK 205 inci madde ise, 203 ve 204 üncü maddelerin doğal bir sonucu olarak, şayet, bağlı şirket yönetim kurulu üyeleri, yöneticileri ve sorumlu tutulabilecek kişiler, 203 ve 204.madde düzenlemelerine uygun şekilde hareket etmişler ise, hâkim şirket talimatlarına uyduklarından bahisle, şirkete ve pay sahiplerine karşı sorumlu olmayacaklardır.

Tam hâkimiyet halinde, dava hakkı alacaklılar yönünden tanınmıştır. Yeni TTK 206.madde uyarınca, hâkim şirket ve yöneticilerinin, 203.madde çerçevesinde verdikleri talimatlar sebebiyle bağlı şirket nezdinde oluşan kayıp, o hesap yılı içinde denkleştirilmediği veya zamanı ve şekli belirtilmek suretiyle yine o hesap yılı içinde bağlı şirkete istem hakkı tanınmadığı takdirde, zarara uğrayan alacaklılar, hâkim şirkete ve onun kayıp sorumlu yönetim kurulu üyelerine karşı tazminat davası açabilirler. Maddenin ikinci fıkrasında ise, davalılar(hâkim şirket ve yöneticileri) açısından bir sorumluluktan kurtulma hali düzenlenmiştir. Davalılar, krediden ve benzeri sebeplerden kaynaklanan alacaklarda, davacının, denkleştirmenin yapılmadığını veya istem hakkının tanınmadığını bilerek söz

konusu alacağı doğuran ilişkiye girdiğini veya işin niteliği gereği bu durumu bilmesi gerektiğini ispatlayarak sorumluluktan kurtulabilirler.

BAHSİ GEÇEN MADDE METİNLERİ

Madde 195 :

(1) a) Bir ticaret şirketi, diğer bir ticaret şirketinin, doğrudan veya dolaylı olarak;
1. Oy haklarının çoğunluğuna sahipse veya
2. Şirket sözleşmesi uyarınca, yönetim organında karar alabilecek çoğunluğu oluşturan sayıda üyenin seçimini sağlayabilmek hakkını haizse veya
3. Kendi oy hakları yanında, bir sözleşmeye dayanarak, tek başına veya diğer pay sahipleri ya da ortaklarla birlikte, oy haklarının çoğunluğunu oluşturuyorsa,

b) Bir ticaret şirketi, diğer bir ticaret şirketini, bir sözleşme gereğince veya başka bir yolla hakimiyeti altında tutabiliyorsa, birinci şirket hakim, diğeri bağlı şirkettir. Bu şirketlerden en az birinin merkezi Türkiye’de ise, bu Kanundaki şirketler topluluğuna ilişkin hükümler uygulanır.

(2) Birinci fıkrada öngörülen haller dışında, bir ticaret şirketinin başka bir ticaret şirketinin paylarının çoğunluğuna veya onu yönetebilecek kararları alabilecek miktarda paylarına sahip bulunması, birinci şirketin hakimiyetinin varlığına karinedir.

(3) Bir hakim şirketin, bir veya birkaç bağlı şirket aracılığıyla bir diğer şirkete hakim olması, dolaylı hakimiyettir.

(4) Hakim şirkete doğrudan veya dolaylı olarak bağlı bulunan şirketler, onunla birlikte şirketler topluluğunu oluşturur. Hakim şirketler ana, bağlı şirketler yavru şirket konumundadır.

(5) Şirketler topluluğunun hakiminin, merkezi veya yerleşim yeri yurt içinde veya dışında bulunan, bir teşebbüs olması halinde de, 195 ila 209 uncu maddeler ile bu Kanundaki şirketler topluluğuna ilişkin hükümler uygulanır. Hakim teşebbüs tacir sayılır. Konsolide tablolar hakkındaki hükümler saklıdır.

(6) Şirketler topluluğuna ilişkin hükümlerin uygulanmasında “yönetim kurulu” terimi limited şirketlerde müdürleri, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler ile şahıs şirketlerinde yöneticileri, diğer tüzel kişilerde yönetim organını ve gerçek kişilerde gerçek kişinin kendisini ifade eder.

Madde 198 :

(1) Bir teşebbüs, bir sermaye şirketinin sermayesinin, doğrudan veya dolaylı olarak, yüzde beşini, onunu, yirmisini, yirmibeşini, otuzüçünü, ellisini, altmışyedisini veya yüzde yüzünü temsil eden miktarda paylarına sahip olduğu veya payları bu yüzdelerin altına düştüğü takdirde; teşebbüs, durumu söz konusu işlemlerin tamamlanmasını izleyen on gün içinde, sermaye şirketine ve bu Kanun ile diğer kanunlarda gösterilen yetkili makamlara bildirir. Payların yukarıda belirtilen oranlarda kazanılması veya elden çıkarılması, yıllık faaliyet ve denetleme raporlarında ayrı bir başlık altında açıklanır ve sermaye şirketinin internet sitesinde ilan edilir. Payların yüzdelerinin hesaplanmasında 196 ncı madde uygulanır. Teşebbüsün ve sermaye şirketinin yönetim kurulu üyeleriyle yöneticileri de, kendilerinin, eşlerinin, velayetleri altındaki çocuklarının ve bunların, sermayelerinin en az yüzde yirmisine sahip buldukları ticaret şirketlerinin o sermaye şirketindeki payları ile ilgili olarak bildirimde bulunurlar. Bildirimler yazılı şekilde yapılır, ticaret siciline tescil ve ilan olunur.

(2) Birinci fıkrada öngörülen bildirim ile tescil ve ilan yükümlülüğü yerine getirilmediği sürece, ilgili paylara ait oy hakkı dahil, diğer haklar donar. Bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesine dair diğer hukuki sonuçlara ilişkin hükümler saklıdır.

(3) Hakimiyet sözleşmesinin geçerli olabilmesi için bu sözleşmenin ticaret siciline tescil ve ilanı şarttır.

Sözleşmenin geçersizliği, bu Kanun ile diğer kanunlardaki şirketler topluluğuna dair yükümlülüklerle ve sorumluluklara ilişkin hükümlerinin uygulanmasına engel olmaz.

Madde 199 :

(1) Bağlı şirketin yönetim kurulu, faaliyet yılının ilk üç ayı içinde, şirketin hakim ve bağlı şirketlerle ilişkileri hakkında bir rapor düzenler. Raporunda, şirketin geçmiş faaliyet yılında hakim şirketle, hakim şirkete bağlı bir şirketle, hakim şirketin yönlendirmesiyle onun ya da ona bağlı bir şirketin yararına yaptığı tüm hukuki işlemlerin ve geçmiş faaliyet yılında hakim şirketin ya da ona bağlı bir şirketin yararına alınan veya alınmasından kaçınılan tüm diğer önlemlerin açıklaması yapılır. Hukuki işlemlerde edimler ve karşı edimler, önlemlerde, önlemin sebebi ve şirket yönünden yarar ve zararları belirtilir. Zarar denkleştirilmişse, bunun faaliyet yılı içinde fiilen nasıl gerçekleştiği veya şirketin sağladığı hangi menfaatlere ilişkin olarak bir istem hakkı tanındığı ayrıca bildirilir.

(2) Rapor, doğru ve dürüst hesap verme ilkelerine uygun olmalıdır.

(3) Yönetim kurulu raporun sonunda şirketin, hukuki işlemin yapıldığı veya önlemin alındığı veya alınmasından kaçınıldığı anda kendilerince bilinen hal ve şartlara göre, her bir hukuki işlemde uygun bir karşı edim sağlanıp sağlanmadığını ve alınan veya alınmasından kaçınılan önlemin şirketi zarara uğratarak uğratmadığını açıklar. Şirket zarara uğramışsa, yönetim kurulu ayrıca zararın denkleştirilip denkleştirilmediğini de belirtir. Bu açıklama sadece yıllık faaliyet raporunda yer alır.

(4) Hakim şirketin her yönetim kurulu üyesi, yönetim kurulu başkanından; bağlı şirketlerin finansal ve malvarlığıyla ilgili durumları ile üç aylık hesap sonuçları, hakim şirketin bağlı şirketlerle, bağlı şirketlerin birbirleriyle, hakim ve bağlı şirketlerin pay sahipleri ve bunların yakınlarıyla ilişkileri; yaptıkları işlemler ve bunların sonuç ve etkileri hakkında, özenli, gerçeği aynen ve dürüstçe yansıtan hesap verme ilkelerine göre düzenlenmiş bir rapor hazırlattırıp yönetim kuruluna sunmasını ve bunun sonuç kısmının yıllık rapor ile denetleme raporuna eklenmesini isteyebilir. Bağlı şirketler, red için yoruma yer bırakmayacak açıklıkta bir haklı sebebin varlığını ispat edemedikleri takdirde, bu raporun hazırlanması için gerekli olan bilgi ve belgeleri hakim şirketin bu işle görevlendirilen uzmanlarına vermekle yükümlüdürler. İstemde bulunan yönetim kurulu üyesi, bunu bir üçüncü kişinin yararlanması amacıyla yapmışsa bunun sonuçlarından sorumlu olur.

Madde 200 :

(1) Hakim şirketin her pay sahibi genel kurulda, bağlı şirketlerin finansal ve malvarlığıyla ilgili durumları ile hesap sonuçları, hakim şirketin bağlı şirketlerle, bağlı şirketlerin birbirleriyle, hakim ve bağlı şirketlerin pay sahipleri, yöneticileri ve bunların yakınlarıyla ilişkileri, yaptıkları işlemler ve bunların sonuçları hakkında, özenli, gerçeği aynen ve dürüstçe yansıtan hesap verme ilkelerine uygun, doyurucu bilgi verilmesini isteyebilir.

Madde 202 :

(1) a) Hakim şirket, hakimiyetini bağlı şirketi kayba uğratabilecek şekilde kullanamaz. Özellikle bağlı şirketi, iş, varlık, fon, personel, alacak ve borç devri gibi hukuki işlemler yapmaya; karını azaltmaya ya da aktarmaya; malvarlığını aynı veya kişisel nitelikte haklarla sınırlandırmaya; kefalet, garanti ve aval vermek gibi sorumluluklar yüklenmeye; ödemelerde bulunmaya; haklı bir sebep olmaksızın tesislerini yenilememek, yatırımlarını kısıtlamak, durdurmak gibi verimliliğini ya da faaliyetini olumsuz etkileyen kararlar veya önlemler almaya yahut gelişmesini sağlayacak önlemleri almaktan kaçınmaya yönelmez; meğerki, kayıp, o faaliyet yılı içinde fiilen denkleştirilsin veya kaybın nasıl ve ne zaman denkleştirileceği belirtilmek suretiyle en geç o faaliyet yılı sonuna kadar, bağlı şirkete denk değerinde bir istem hakkı tanınsın.

b) Denkleştirme, faaliyet yılı içinde fiilen yerine getirilmez veya süresi içinde denk bir istem hakkı tanınmazsa, bağlı şirketin her pay sahibi, hakim şirketten ve onun, kayba sebep olan, yönetim kurulu üyelerinden, şirketin zararını tazmin etmelerini isteyebilir. Hakim istem üzerine veya resen somut olayda hakkaniyete uygun düşecekse, tazminat yerine bu maddenin ikinci fıkrası hükümlerine göre, davacı pay sahiplerinin paylarının hakim şirket tarafından satın alınmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir başka bir çözüme karar verebilir.

c) Alacaklılar da, (b) bendi uyarınca, şirket iflas etmemiş olsa bile, şirketin zararının şirkete ödenmesini isteyebilirler.

d) Kayba sebebiyet veren işlemin, aynı veya benzer koşullar altında, şirket menfaatlerini dürüstlük kuralına uygun olarak gözetilen ve tedbirli bir yöneticinin özenli hareket eden, bağımsız bir şirketin yönetim kurulu üyeleri tarafından da yapılabileceği veya yapılmasından kaçınılabileceğinin ispatı halinde tazminata hükmedilemez.

e) Pay sahiplerinin ve alacaklıların açacağı davaya, kıyas yoluyla 553, 555 ila 557, 560 ve 561 inci maddeler uygulanır. Hakim teşebbüsün merkezinin yurt dışında bulunması halinde tazminat davası bağlı şirketin merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinde açılır.

(2) Hakimiyetin uygulanması ile gerçekleştirilen ve bağlı şirket bakımından açıkça anlaşılabilir haklı bir sebebi bulunmayan, birleşme, bölünme, tür değiştirme, fesih, menkul kıymet çıkarılması ve önemli esas sözleşme değişikliği gibi işlemlerde, genel kurul kararına red oyu verip tutanağa geçirten veya yönetim kurulunun bu ve benzeri konulardaki kararlarına yazılı olarak itiraz eden pay sahipleri; hakim teşebbüsten, zararlarının tazminini veya paylarının varsa en az borsa değeriyle, böyle bir değer bulunmuyorsa veya borsa değeri hakkaniyete uygun düşmüyorsa, gerçek değerle veya genel kabul gören bir yöntemle göre belirlenecek bir değerle satın alınmasını mahkemeden isteyebilirler. Değer belirlenirken mahkeme kararına en yakın tarihteki veriler esas alınır. Tazminat veya payların satın alınmasını istem davası, genel kurul kararının verildiği veya yönetim kurulu kararının ilan edildiği tarihten başlayarak iki yılda zamanaşımına uğrar.

(3) İkinci fıkrada öngörülen dava açılınca, davacıların muhtemel zararlarını veya payların satın alma değerini karşılayan tutardaki paranın teminat olarak, mahkemece belirlenecek bir bankaya mahkeme adına yatırılmasına karar verilir. Teminat yatırılmadığı sürece genel kurul veya yönetim kurulu kararına ilişkin hiçbir işlem yapılamaz. Bu maddenin birinci ve ikinci fıkralarında öngörülen davaların kötüniyetle açılması halinde davalı, uğradığı zararın müteselsilen tazmin edilmesini ve mahkemeye teminat yatırılmasını davacılarından isteyebilir.

(4) Birleşme, bölünme ve tür değiştirmede, pay sahiplerine ve ortaklara tanınmış bulunan diğer haklar saklıdır.

(5) Bağlı şirketin yöneticileri, bu madde hükümleri dolayısıyla pay sahiplerine ve alacaklılara karşı doğabilecek sorumluluklarının tüm hukuki sonuçlarının, bir sözleşme ile üstlenmesini hakim teşebbüsten isteyebilir.

Madde 203 :

(1) Bir ticaret şirketi bir sermaye şirketinin paylarının ve oy haklarının doğrudan veya dolaylı olarak yüzde yüzüne sahipse, hakim şirketin yönetim kurulu, topluluğun belirlenmiş ve somut politikalarının gereği olmak şartıyla, kaybına sebep verebilecek sonuçlar doğurabilecek nitelik taşısalar bile, bağlı şirketin yönlendirilmesine ve yönetimine ilişkin talimat verebilir. Bağlı şirketin organları talimata uymak zorundadır.

Madde 204 :

(1) Bağlı şirketin ödeme gücünü açıkça aşan, varlığını tehlikeye düşürebilecek olan veya önemli varlıklarını kaybetmesine yol açabilecek nitelik taşıyan talimat verilemez.

Madde 205 :

(1) Bağlı şirketin yönetim kurulu üyeleri, yöneticileri ve sorumlu tutulabilecek ilgililer, 203 ve 204 üncü madde kapsamındaki talimatlara uymaları nedeniyle, şirkete ve pay sahiplerine karşı sorumlu tutulamazlar.

Madde 206 :

(1) Hakim şirket ve yöneticilerinin, 203 üncü madde çerçevesinde verdikleri talimatlar dolayısıyla bağlı şirkette oluşan kayıp, o hesap yılı içinde, denkleştirilmediği veya zamanı ve şekli de belirtilerek şirkete denk bir istem hakkı tanınmadığı takdirde, zarara uğrayan alacaklılar hakim şirkete ve onun kayıptan sorumlu yönetim kurulu üyelerine karşı tazminat davası açabilirler. Davalılar 202 nci maddenin birinci fıkrasının (d) bendine dayanabilir. Bu davaya 202 nci maddenin birinci fıkrasının (e) bendi uygulanır.

(2) Davahılar, krediden ve benzeri sebeplerden kaynaklanan alacaklarda, davacının, denkleştirmenin yapılmadığını veya istem hakkının tanınmadığını bilerek söz konusu alacağı doğuran ilişkiye girdiğini veya işin niteliği gereği bu durumu bilmesi gerektiğini ispatlayarak sorumluluktan kurtulabilirler.